AZ EGYHÁZ ÉS A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA

„Meg kell óvni az Istentől kapott emberi arcokat és hangokat" (XIV. Leó pápa)

A FOGLALKOZÁS BEMUTATÁSA

Az órán a modern technikai kor egyik nagy kihívásának, a mesterséges intelligenciának és az egyház tanítóhivatali megnyilatkozásainak a kapcsolatát mutatjuk be. A diákok legközvetlenebb személyes tapasztalataira építsünk az internet valóságával kapcsolatban: mivel a világháló számukra a hétköznapi életük legtermészetesebb közege, ezért valószínűleg nehezen reflektálnak rá mélyebb szinten. Törekedjünk arra, hogy a sokszor hallott kritikai hangokon lépjünk túl: ez jórészt amúgy sem a diákok saját hangja, hanem felnőttektől kapják. Ehelyett próbálják felismerni, hogy gondolkodásukat és személyiségüket hogyan, hányféleképpen formálja az internet valósága, jelentős részben tudtukon kívül. Ennek a reflexiónak a megszületését segíthetik a választható bevezető feladatok.
A nevelési fókusz: az internet hat rám → én milyen emberré válok benne? → milyen hivatásirányba formál?

RÁHANGOLÁS, ÉRDEKLŐDÉS FELKELTÉSE

Képzeld el, hogy (1) egyik napról a másikra eltűnik a világból az internet VAGY (2) elveszett a telefonod, és nincs tableted vagy laptopod se, hogy helyettesítsd! Belátható időn belül nem is kapsz újat. Mi minden változna meg ezzel? Mit kellene újjászervezni, máshogy csinálni? Hogyan változnának a mindennapok? Mennyi-

ben változnának meg a kapcsolataid? Szerinted változna-e a gondolkodásmódod és a személyiséged ezután? Összességében mit veszítenétek és mit nyernétek ezzel a változással? Igyekezzetek minél konkrétabb változásokon gondolkodni!

- Ha így kellene élned (internet nélkül), miben változna az, hogy ki szeretnél lenni 10 év múlva?
- Mely képességeid erősödnének, és melyek gyengülnének?
- Mi az, amit most az internet „csinál helyetted", de egy hivatásban neked kellene tudni?

IMPULZUS A TÉMÁVAL KAPCSOLATBAN

Olvassátok el az alábbi szövegeket! (1. sz. melléklet)

„Ha végiggondoljuk, milyen egyszerű a digitális eszközök és alkalmazásaik használata, akkor belátjuk, hogy a »gépezet« apránként elveszti technológiai auráját, és teret nyit egy közvetlenebb és direktebb kapcsolat előtt, melyben nincsenek látható közvetítések."

„Nincs már semmi, ami elválasztana engem a képernyőtől: mindent az ujjammal csinálok, megérintve a képernyőt."

„A világháló tehát egyáltalán nem kommunikációs »eszköz«, melyet lehet használni vagy tartózkodni tőle, hanem olyan kulturális »közeggé« nőte ki magát, amely meghatároz egyfajta gondolkodási stílust."

(Spadaro, Antonio SJ, *Cyberteológia. Hogyan gondoljuk el a kereszténységet a világháló korában?*, ford. Török, Csaba, Új Ember Kiadó, Budapest, 2014.)

Mit mindent jelenthet az, hogy az internet „meghatároz egyfajta gondolkodási stílust"? Mi ez a „gondolkodási stílus"? Hogyan formálja a gondolkodásmódunkat az a tény, hogy elvileg szinte minden elképzelhető tudás rendelkezésre áll, és bármikor elérhető? Az internet milyen más jellemzői hatnak a gondolkodásmódunkra? Nem a véleményünkre, tudásunkra, hanem a módra, ahogyan gondolkodunk.

- Milyen „gondolkodási stílust" alakít ki benned az internet, ami segíti a hivatásodat? Mi az, ami akadályozza?
- Egy általad fontosnak vélt hivatás milyen gondolkodást igényel? Ez menynyire egyezik azzal, ahogyan most működsz?

Üzenetünk a diákoknak: a jelen szokásai a jövő hivatását formálják.

Hogyan formálja a személyiségünket az internet? Mi mindent határoz meg, ami személyiségformáló lehet? Pl. a jelenlét a közösségi médiában; az onnan érkező minták; az állandó elérhetőség és bárminek, bárkinek az elérése; a személyes kapcsolódás helyett az online térben élő kapcsolatok stb.

Vitassátok meg ezt a – szándékosan provokatív – tételmondatot: „Ha egyik

napról a másikra eltűnne az internet, annak nagyon sok előnye lenne az emberek számára."

Módszer: Az osztályt osszuk két részre, akik a tételmondat mellett, illetve ellen érvelnek majd. A diákok alkossanak 4-5 fős csoportokat, és ebben a csoportban keressenek 4-5 érvet az álláspontjuk támogatására. Ezután felváltva hangozzanak el az érvek mindkét oldalon: mindegyikre válaszoljon az osztály másik fele, majd fogalmazzon meg egy új érvet az álláspontja mellett.

ÉRTELMEZÉS

Időkeret, eszközök: 20 perc, 2. sz. melléklet

XIV. Leó pápa a mesterséges intelligencia és az emberi kultúra viszonyáról szóló megnyilatkozásaiból származnak az alábbi szövegrészletek. A diákok 4-5 fős csoportokban dolgozzanak! Osszunk ki minden csoportnak egy-egy szöveget a hozzájuk tartozó feladatokkal. Fogalmazzák meg a válaszaikat, majd az osztály előtt számoljanak be a többieknek:

1. Értelmezzétek a XIV. Leó pápától származó szövegrészletet! Igyekezzetek minden részletét megérteni, különös tekintettel a kiemelt fogalmak jelentésére!
2. Minden kiemelt fogalomhoz keressetek minél konkrétabb példákat: konkrétan miben, hogyan tud ez megjelenni az internetet használó emberek életében? Milyen konkrét cselekvések, feladatok következnek a szövegrészben megfogalmazott gondolatokból? Ha ezt komolyan veszed: milyen emberré kell válnod? És ez milyen hivatás irányába visz?
3. Találtok-e olyan gondolatot a szövegrészletben, amellyel nem vagy csak részben értetek egyet? Hogyan, milyen érvekkel tudnátok vitatkozni vele?
4. 4. Mit gondoltok, reális lehetőség-e az internet világát széles körben, a felhasználók többsége számára XIV. Leó pápa által mondottak szerint alakítani? „Nyerésre áll-e" a pápa törekvése? Milyen érveket tudnátok hozni a siker elérhetősége mellett és ellen?
5. Találjatok ki minél konkrétabb cselekvési tervet: hogyan lehetne Leó pápa gondolatait ismertté és népszerűvé tenni a diáktársaitok körében? Milyen programok, „akciók" tudnák ezeket a gondolatokat vonzóvá tenni? Hogyan lehetne ezeket terjeszteni?

„[Carlo Acutis] olyan fiatalember volt, aki nem vált az internet rabjává, hanem azt ügyesen a jóra használta. Szent Carlo a szépen megélt hitét az informatika iránti szenvedélyével ötvözte: létrehozott egy honlapot az eucharisztikus csodákról, s így az internetet evangelizációs eszközzé tette. Kezdeményezése arra tanít ben-

nünket, hogy a digitális világnak akkor van nevelő értéke, amikor nem zár be önmagunkba, hanem megnyit mások felé: amikor nem téged állít a középpontba, hanem Isten és mások felé fordít."

„Úgy gondolom, hogy ezeknek a szenvedéseknek a mélyén az az üresség is ott tátong, amelyet egy olyan társadalom működése eredményez, amely képtelen az ember spirituális dimenzióját is nevelni, nem csak technikai, társadalmi és erkölcsi dimenzióit. […] Ez tehát a belső életre nevelés igazi értelme: meghallgatni a bennünk lévő nyugtalanságot, nem elmenekülni előle, és nem is elfojtani olyan dolgokkal, amelyek nem tudnak beteljesíteni."

„Ne engedjétek, hogy az algoritmus írja élettörténeteteket! Legyetek ti az irányítók: használjátok bölcsen a technológiát, de ne engedjétek, hogy a technológia használjon titeket."

„A mesterséges intelligencia is korunk egyik nagy újdonsága – egyike a rerum novarumnak, vagyis az új dolognak –; de nem elég »intelligensnek« lenni a virtuális valóságban, hanem emberségesnek is kell lennünk másokkal, ápolva érzelmi, spirituális, társas és ökológiai intelligenciánkat. Ezért azt mondom nektek: tanuljátok meg emberivé tenni a digitális világot, hogy az a testvériség és a kreativitás tere legyen, ne pedig börtön, amelybe magatokat zárjátok, és ne váljon függőséggé vagy meneküléssé."

(XIV. Leó pápa beszéde diákokhoz az oktatás világának jubileumán 2025. október 30-án, vatican.va)

„Antropológiai kihívás előtt állunk, nem csupán technológiáról van szó: hiszen az emberi arc és hang megőrzése a cél. A mesterséges intelligencia fejlesztése mögött néhány óriáscég áll, de az algoritmusok képesek hatni az emberi viselkedésre, akár újraírni az ember – és beleértve az egyház – történetét is anélkül, hogy észrevennénk. […] megfelelő irányításra, kormányzásra van szükség ahhoz, hogy ezt az egyre fejlődő digitális világot az ember szövetségesévé tegyük, ne pedig mindentudó orákulumként kezeljük, még kevésbé pedig a kapcsolatok és a kommunikáció pótlékainak. Meg kell óvni az Istentől kapott emberi arcokat és hangokat."

(XIV. Leó pápa, Üzenete a 60. Tömegkommunikációs Világnapra, *„Megőrizni az emberi hangokat és arcokat"*, 2026. január 24., vatican.va)

REFLEXIÓ, KAPCSOLAT AZ ÉLETTEL

Időkeret: 15 perc, papír/füzet, íróeszköz

Mesterséges intelligencia és emberi méltóság: teremtés és istenképiség

Az óra végén kezdeményezzünk beszélgetést XIV. Leó pápa metaforájáról („Meg kell óvni az Istentől kapott emberi arcokat és hangokat."), amely a Teremtés köny-

vét, az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember képét idézi. Értelmezzük a diákokkal a metaforát:

- Hogyan veszíthetjük el emberi hangunkat és arcunkat? Pl.: Marad-e elég időnk magunkra, a befelé figyelésre, vagy az online világ szétforgácsolja az időnket?
- Magunk keresünk-e válaszokat életünk fő kérdéseire (Ki vagyok én? Kiért/miért vagyok a világon?), vagy bízunk az interneten terjedő vagy a mesterséges intelligencia által kínált igazságokban?
- Magunk választjuk-e az életstílusunkat és közösségeinket, vagy internetes szubkultúrákhoz igazodunk, alkalmazkodunk?
- Érzékeljük-e, hogy elveszíthetünk valamit a gyökereinkből, örökségünkből, átvéve valami idegent, kívülről, távolról érkezőt?
- Saját életutam, hivatásom megválasztására hogyan hatnak a fentiek?

Ehhez érdemes felidézni az arc szimbolikájába illő szentírási részeket:

„Seregek Ura, meddig haragszol még? Hisz néped már imádkozik. A könnyek kenyerével etetted, a könnyek árját adtad italául. Elnézted, hogy szomszédaink civódjanak rajtunk, és hogy ellenségeink kigúnyoljanak. Seregek Ura, állíts helyre minket! Ragyogtasd ránk arcod és megmenekülünk. Kihoztál Egyiptomból egy szőlőtövet, és népeket űztél el, hogy elültesd. Előkészítetted számára a talajt, ezért vert gyökeret s terjedt el a földön. Árnyékával befödte a hegyeket, indáival Isten cédrusait. Vesszőit a tengerig növelte, hajtásait a nagy folyamig." (Zsolt 80,5-12)

Záró gyakorlat (nem szükséges a végén a megosztás): Élettörténet két verzióban (5 perc)

Mindenki kap egy papírt, két oszlopra osszuk fel: bal oldal: „Ha az algoritmus írja az életemet…", jobb oldal: „Ha én válaszolok a hivatásomra…" kezdetű mondatokra írjanak 3-3 jellemzőt.

MELLÉKLET

1. melléklet

„Ha végiggondoljuk, milyen egyszerű a digitális eszközök és alkalmazásaik használata, akkor belátjuk, hogy a „gépezet" apránként elveszti technológiai auráját, és teret nyit egy közvetlenebb és direktebb kapcsolat előtt, melyben nincsenek látható közvetítések."

„Nincs már semmi, ami elválasztana engem a képernyőtől: mindent az ujjammal csinálok, megérintve a képernyőt."

„A világháló tehát egyáltalán nem kommunikációs „eszköz", melyet lehet

használni vagy tartózkodni tőle, hanem olyan kulturális „közeggé" nőte ki magát, amely meghatároz egyfajta gondolkodási stílust."

(SPADARO, Antonio, SJ, *Cyberteológia. Hogyan gondoljuk el a kereszténységet a világháló korában?*, ford. TÖRÖK, Csaba, Új Ember Kiadó, Budapest, 2014)

Mit mindent jelenthet az, hogy az internet „meghatároz egyfajta gondolkodási stílust"? Mi ez a „gondolkodási stílus"? Hogyan formálja a gondolkodásmódunkat az a tény, hogy elvileg szinte minden elképzelhető tudás rendelkezésre áll, és bármikor elérhető? Az internet milyen más jellemzői hatnak a gondolkodásmódunkra? (Nem a véleményünkre, tudásunkra, hanem a módra, ahogyan gondolkodunk.)

Hogyan formálja a személyiségünket az internet? Mi mindent határoz meg, ami személyiségformáló lehet? Pl. a jelenlét a közösségi médiában; az onnan érkező minták; az állandó elérhetőség és bárminek, bárkinek az elérése; a személyes kapcsolódás helyett az online térben élő kapcsolatok stb.

2. melléklet

1. csoport

„[Carlo Acutis] olyan fiatalember volt, aki nem vált az internet rabjává, hanem azt ügyesen a jóra használta. Szent Carlo a szépen megélt hitét az informatika iránti szenvedélyével ötvözte: létrehozott egy honlapot az eucharisztikus csodákról, s így az internetet evangelizációs eszközzé tette. Kezdeményezése arra tanít bennünket, hogy a digitális világnak akkor van nevelő értéke, amikor nem zár be önmagunkba, hanem megnyit mások felé: amikor nem téged állít a középpontba, hanem Isten és mások felé fordít."

(XIV. Leó pápa beszéde diákokhoz az oktatás világának jubileumán 2025. október 30-án, vatican.va)

1. Értelmezzétek a XIV. Leó pápától származó szövegrészletet! Igyekezzetek minden részletét megérteni, különös tekintettel a kiemelt fogalmak jelentésére!
2. Minden kiemelt fogalomhoz keressetek minél konkrétabb példákat: konkrétan miben, hogyan tud ez megjelenni az internetet használó emberek életében? Milyen konkrét cselekvések, feladatok következnek a szövegrészben megfogalmazott gondolatokból?
3. Találtok-e olyan gondolatot a szövegrészletben, amellyel nem vagy csak részben értetek egyet? Hogyan, milyen érvekkel tudnátok vitatkozni vele?
4. Mit gondoltok, reális lehetőség-e az internet világát széles körben, a felhasználók többsége számára a Leó pápa által mondottak szerint alakítani? „Nyerésre áll-e" a pápa törekvése? Milyen érveket tudnátok hozni a siker elérhetősége mellett és ellen?
5. Találjatok ki minél konkrétabb cselekvési tervet: hogyan lehetne Leó pápa gondolatait ismertté és népszerűvé tenni a diáktársaitok körében? Milyen

programok, „akciók” tudnák ezeket a gondolatokat vonzóvá tenni? Hogyan lehetne ezeket terjeszteni?

2. csoport

„Úgy gondolom, hogy ezeknek a szenvedéseknek a mélyén az az üresség is ott tátong, amelyet egy olyan társadalom működése eredményez, amely képtelen az ember spirituális dimenzióját is nevelni, nem csak technikai, társadalmi és erkölcsi dimenzióit. […] Ez tehát a belső életre nevelés igazi értelme: meghallgatni a bennünk lévő nyugtalanságot, nem elmenekülni előle, és nem is elfojtani olyan dolgokkal, amelyek nem tudnak beteljesíteni.”

(XIV. Leó pápa beszéde diákokhoz az oktatás világának jubileumán 2025. október 30-án, vatican.va)

1. Értelmezzétek a XIV. Leó pápától származó szövegrészletet! Igyekezzetek minden részletét megérteni, különös tekintettel a kiemelt fogalmak jelentésére!
2. Minden kiemelt fogalomhoz keressetek minél konkrétabb példákat: konkrétan miben, hogyan tud ez megjelenni az internetet használó emberek életében? Milyen konkrét cselekvések, feladatok következnek a szövegrészben megfogalmazott gondolatokból?
3. Találtok-e olyan gondolatot a szövegrészletben, amellyel nem vagy csak részben értetek egyet? Hogyan, milyen érvekkel tudnátok vitatkozni vele?
4. Mit gondoltok, reális lehetőség-e az internet világát széles körben, a felhasználók többsége számára a Leó pápa által mondottak szerint alakítani? „Nyerésre áll-e” a pápa törekvése? Milyen érveket tudnátok hozni a siker elérhetősége mellett és ellen?
5. Találjatok ki minél konkrétabb cselekvési tervet: hogyan lehetne Leó pápa gondolatait ismertté és népszerűvé tenni a diáktársaitok körében? Milyen programok, „akciók” tudnák ezeket a gondolatokat vonzóvá tenni? Hogyan lehetne ezeket terjeszteni?

3. csoport

„Ne engedjétek, hogy az algoritmus írja élettörténeteteket! Legyetek ti az irányítók: használjátok bölcsen a technológiát, de ne engedjétek, hogy a technológia használjon titeket.”

(XIV. Leó pápa beszédéből a diákokhoz az oktatás világának jubileumán 2025. október 30-án, vatican.va)

1. Értelmezzétek a XIV. Leó pápától származó szövegrészletet! Igyekezzetek minden részletét megérteni, különös tekintettel a kiemelt fogalmak jelentésére!
2. Minden kiemelt fogalomhoz keressetek minél konkrétabb példákat: konkrétan miben, hogyan tud ez megjelenni az internetet használó emberek éle-

tében? Milyen konkrét cselekvések, feladatok következnek a szövegrészben megfogalmazott gondolatokból?
3. Találtok-e olyan gondolatot a szövegrészletben, amellyel nem vagy csak részben értetek egyet? Hogyan, milyen érvekkel tudnátok vitatkozni vele?
4. Mit gondoltok, reális lehetőség-e az internet világát széles körben, a felhasználók többsége számára a Leó pápa által mondottak szerint alakítani? „Nyerésre áll-e" a pápa törekvése? Milyen érveket tudnátok hozni a siker elérhetősége mellett és ellen?
5. Találjatok ki minél konkrétabb cselekvési tervet: hogyan lehetne Leó pápa gondolatait ismertté és népszerűvé tenni a diáktársaitok körében? Milyen programok, „akciók" tudnák ezeket a gondolatokat vonzóvá tenni? Hogyan lehetne ezeket terjeszteni?

4. csoport

„A mesterséges intelligencia is korunk egyik nagy újdonsága – egyike a rerum novarumnak, vagyis az új dolognak –; de nem elég „intelligensnek" lenni a virtuális valóságban, hanem emberségesnek is kell lennünk másokkal, ápolva érzelmi, spirituális, társas és ökológiai intelligenciánkat. Ezért azt mondom nektek: tanuljátok meg emberivé tenni a digitális világot, hogy az a testvériség és a kreativitás tere legyen, ne pedig börtön, amelybe magatokat zárjátok, és ne váljon függőséggé vagy menekülséssé."

(XIV. Leó pápa beszédéből a diákokhoz az oktatás világának jubileumán 2025. október 30-án, vatican.va)

1. Értelmezzétek a XIV. Leó pápától származó szövegrészletet! Igyekezzetek minden részletét megérteni, különös tekintettel a kiemelt fogalmak jelentésére!
2. Minden kiemelt fogalomhoz keressetek minél konkrétabb példákat: konkrétan miben, hogyan tud ez megjelenni az internetet használó emberek életében? Milyen konkrét cselekvések, feladatok következnek a szövegrészben megfogalmazott gondolatokból?
3. Találtok-e olyan gondolatot a szövegrészletben, amellyel nem vagy csak részben értetek egyet? Hogyan, milyen érvekkel tudnátok vitatkozni vele?
4. Mit gondoltok, reális lehetőség-e az internet világát széles körben, a felhasználók többsége számára a Leó pápa által mondottak szerint alakítani? „Nyerésre áll-e" a pápa törekvése? Milyen érveket tudnátok hozni a siker elérhetősége mellett és ellen?
5. Találjatok ki minél konkrétabb cselekvési tervet: hogyan lehetne Leó pápa gondolatait ismertté és népszerűvé tenni a diáktársaitok körében? Milyen programok, „akciók" tudnák ezeket a gondolatokat vonzóvá tenni? Hogyan lehetne ezeket terjeszteni?

5. csoport

„Antropológiai kihívás előtt állunk, nem csupán technológiáról van szó: hiszen az emberi arc és hang megőrzése a cél. A mesterséges intelligencia fejlesztése mögött néhány óriáscég áll, de az algoritmusok képesek hatni az emberi viselkedésre, akár újraírni az ember – és beleértve az egyház – történetét is anélkül, hogy észrevennénk. […] megfelelő irányításra, kormányzásra van szükség ahhoz, hogy ezt az egyre fejlődő digitális világot az ember szövetségesévé tegyük, ne pedig mindentudó orákulumként kezeljük, még kevésbé pedig a kapcsolatok és a kommunikáció pótlékainak. Meg kell óvni az Istentől kapott emberi arcokat és hangokat."

(XIV. Leó pápa, Üzenete a 60. Tömegkommunikációs Világnapra, *„Megőrizni az emberi hangokat és arcokat"*, 2026. január 24., vatican.va)

1. Értelmezzétek a XIV. Leó pápától származó szövegrészletet! Igyekezzetek minden részletét megérteni, különös tekintettel a kiemelt fogalmak jelentésére!
2. Minden kiemelt fogalomhoz keressetek minél konkrétabb példákat: konkrétan miben, hogyan tud ez megjelenni az internetet használó emberek életében? Milyen konkrét cselekvések, feladatok következnek a szövegrészben megfogalmazott gondolatokból?
3. Találtok-e olyan gondolatot a szövegrészletben, amellyel nem vagy csak részben értetek egyet? Hogyan, milyen érvekkel tudnátok vitatkozni vele?
4. Mit gondoltok, reális lehetőség-e az internet világát széles körben, a felhasználók többsége számára a Leó pápa által mondottak szerint alakítani? „Nyerésre áll-e" a pápa törekvése? Milyen érveket tudnátok hozni a siker elérhetősége mellett és ellen?
5. Találjatok ki minél konkrétabb cselekvési tervet: hogyan lehetne Leó pápa gondolatait ismertté és népszerűvé tenni a diáktársaitok körében? Milyen programok, „akciók" tudnák ezeket a gondolatokat vonzóvá tenni? Hogyan lehetne ezeket terjeszteni?